

Asia: VN/335/2019

Vesilain tarkistaminen; työryhmän mietintö

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausunto 29.5.2023

Viite: Lausuntopyyntö 31.3.2023, Dnro VN/335/2019

Suomen Vesilaitosyhdistys ry:n lausunto työryhmän mietinnöstä

Työryhmän mietintöön sisältyy hallituksen esitys, jossa vesilakiin esitetään muutosta. Mietinnössä ehdotetaan, että vesilakiin lisättäisiin säännökset uuden kalatalousveloitteen, kalatalousmaksun tai niiden yhdistelmän määräämisestä. Ehdotukset koskisivat ns. nollavelvoitelaitoksia. Nollavelvoitelaitoksella tarkoitetaan vesivoimalaitosta, jonka lupaan kalatalousveloitetta tai maksua koskevaa määräystä ei ennestään sisälly. Uusien säännösten tarkoituksena on tukea kansallisten vaelluskalakantojen elvyttämistä ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämistä.

Ehdotetut muutokset mahdollistaisivat edellä mainittujen vesivoimalaitosten lupamääräysten tarkistamisen kalatalousasioiden osalta nykyistä helpommin. Nykyinen vesilaki sisältää säännökset vesitalouslupaan sisältyvän kalatalousveloitteen ja kalatalousmaksun sekä lupamääräysten muuttamisesta. Vesilain edellytykset, joiden nojalla lainvoiman saaneen vesitalouslupan määräyksiin voidaan jälkikäteen puuttua, ovat kuitenkin tiukat.

Mietinnössä todetaan, että uudempien hankkeiden luparatkaisuissa vesiluonnolle ja vaelluskalakannoille aiheutuvat vaikutukset on tyypillisesti tunnistettu ja niiden ehkäisemiseksi tai lieventämiseksi hankkeesta vastaavalle asetettu erilaisia lupamääräyksiä. Puutteita sisältyy yleensä vanhoihin hankkeisiin, joiden kalakantoja turvaavat määräykset saattavat olla hyvin yleisluonteisia tai puuttua kokonaan. Tällaisesta laitoksesta käytetään tässä esityksessä ilmausta nollavelvoitelaitos.

Vesilaitosyhdistys toteaa, että esitys on tarkkarajainen, mikä on vesiluvan perusteella toimivien oikeusturvan ja lain soveltamisen kannalta tärkeää. Luvanvaraiseen toimintaan liittyy monia taloudellista ja yhteiskunnallisia intressejä. Vesitalouslupien saaminen on usein pitkän prosessin takana. Lakiehdotukseen sisältyy myös luvanhaltijan oikeus saada valtiolta korvausta tietyissä tilanteissa, mikä on perusteltua mm. omaisuudensuojan kannalta.

Kuten mietinnössä todetaan, myös sääntelyn oikeasuhtaisuus edellyttää, että asetettaessa vanhalle toiminnalle uusia, mahdollisesti hyvin merkittäviä kustannuksia aiheuttavia vaatimuksia, tulisi hankkeesta vastaavalla olla oikeus saada tästä korvausta. Vesilaitosyhdistys katsoo, että luvan pysyvyys ei ole pelkästään perustuslaillinen kysymys, vaan se liittyy myös toimintavarmuuteen. Luvan jälkikäteiset muutokset ovat omiaan heikentämään toimintaa ja vaikuttavat niiden asemaan, jotka käyttävät luvanvaraisen toiminnan palveluita.

Vesihuollon näkökulmasta on tärkeää, että vesihuoltoon kohdistuvien viranomaispäätösten pysyvyyteen voidaan luottaa. Lähtökohtana tulee olla, että jos toimintaan kohdistetaan uusia velvoitteita, ne perustuvat lakiin ja niiden sisältö ja laajuus määräytyvät lain ja viranomaisluvan perusteella. Lisäksi velvoitteista aiheutuvien kustannusten tulee olla oikeassa suhteessa toiminnan vaikutuksiin nähden. Esimerkiksi yhdyskunnan vedenhankintaa varten tarvitaan kalliita investointeja vedenottorakenteisiin ja veden siirtämiseen. Näiden investointien käyttöäksi suunnitellaan kymmeniä vuosia ja niille on vedenhankinnan kannalta perusteet.

Uusien vedenottohankkeiden vesilupaprosessit ovat puolestaan venyneet kohtuuttoman pitkiksi osaltaan vedenottajilta edellytettävien vaikutus selvitysten laajuuden vuoksi. Luotettava tieto vesistön tilasta on tärkeää, mutta luvanvaraisille toimijoille ei tule asettaa kohtuuttoman kalliita ja laajoja selvitysvelvoitteita, vaan valtion on osaltaan vastattava kustannuksista, joita muun muassa vesipuidedirektiivin asiallinen toimeenpano, vesistöjen laadun selvittäminen mukaan lukien, vaatii.

Rontu Mika
Suomen Vesilaitosyhdistys ry

Tiainen Anneli
Suomen Vesilaitosyhdistys ry